

INSTYTUT WYMIARU SPRAWIEDLIWOŚCI

dr hab. Katarzyna Dudka, prof. nadzw.

***Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawniczych zawodach
zaufania publicznego - analiza orzecznictwa kar dyscyplinarnych***

Warszawa 2013

Spis treści

1. Zagadnienia wstępne	1
2. Analiza dogmatyczna podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej prawniczych zawodów zaufania publicznego.....	6
I. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów.....	6
II. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów.....	8
III. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokatów	11
IV. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych.....	15
V. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy	20
3. Wyniki badań orzeczeń dyscyplinarnych w sprawach sędziów	23
4. Wyniki badań orzeczeń dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko adwokatom	33
5. Wnioski.....	36
6. Stany faktyczne	39

1. Zagadnienia wstępne

Prawo dyscyplinarne jest rodzajową odmianą prawa karnego, która od państwowego prawa karnego różni się swoim partykularnym, a nie powszechnym charakterem.¹ Głównym celem odpowiedzialności dyscyplinarnej jest ochrona wartości istotnych dla określonych, zorganizowanych grup społecznych.² Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 8 grudnia 1998 r., w sprawie K 41/97 uznał zasadność wprowadzania szczególnej regulacji odpowiedzialności dyscyplinarnej, wskazując, że „wyodrębnienie procedur odpowiedzialności dyscyplinarnej i nadanie im pozasądowego charakteru, znajdować może podstawę w specyfice poszczególnych grup zawodowych oraz ochronie ich autonomii i samorządności”.³ Ta właśnie specyfika powoduje, że w żadnej z grup zawodowych, w których istnieje odpowiedzialność dyscyplinarna, nie ma katalogu przewinień dyscyplinarnych na wzór części szczególnej Kodeksu karnego. Wynika to z faktu, że „podstawą odpowiedzialności są czyny godzące w dobro danej służby czy też godność związaną z wykonywaniem danej funkcji”⁴ różniące się od innych i właściwe tylko dla tej a nie innej korporacji zawodowej. Nie wyklucza to rzecz jasna podobieństw (a nawet identycznych rozwiązań) w sferze materialnoprawnych podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej poszczególnych grup zawodowych, zwłaszcza jeśli obejmują one te same czy podobne sfery życia społecznego. Dotyczy to między innymi prawniczych zawodów zaufania publicznego, do których zalicza się zawody sędziego, prokuratora, adwokata, radcy prawnego i notariusza. Nie ma również przeszkód, by w poszczególnych ustawach regulujących odpowiedzialność dyscyplinarną jednakowo lub podobnie uregulowane zostały kwestie związane z przebiegiem postępowania dyscyplinarnego, a nawet taki zabieg należy uznać za słuszny, między innymi z tego powodu, że w kwestiach nieuregulowanych w przepisach dyscyplinarnych, poszczególne ustawy nakazują odpowiednio stosować przepisy Kodeksu postępowania karnego.

¹ W. Świda, *Prawo karne*, Warszawa 1986, s. 17.

² M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1990, s. 22.

³ wyrok TK z 9 listopada 1993 r., K. 11/93, OTK w 1993 r., cz. II, s. 364.

⁴ wyrok TK z 9 listopada 1993 r., K. 11/93, OTK w 1993 r., cz. II, s. 364.

Analiza materialnoprawnych podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej zawodów prawniczych (sędziów, prokuratorów, adwokatów, notariuszy i radców prawnych) pozwala na stworzenie modelu przewinienia dyscyplinarnego. Jak wskazuje W. Kozielowicz,⁵ przewinieniem dyscyplinarnym jest wyłącznie:

1. czyn jako zewnętrzne zachowanie sprawcy,
2. dyscyplinarnie bezprawny,
3. wpływający ujemnie w stopniu większym niż znikomy na dobra chronione przepisami poszczególnych ustaw regulujących funkcjonowanie danego zawodu,
4. zawiniony.⁵

Element zawinienia jest niezwykle istotnym składnikiem deliktu dyscyplinarnego, ponieważ to on przesądza o prawnokarnym (w szerokim rozumieniu tego słowa) charakterze czynu. Jak wskazał Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny z punktu widzenia strony podmiotowej przypisanie sędziemu winy możliwe jest zarówno w przypadku winy umyślnej jak i nieumyślnej.⁶

Pozostawienie poszczególnym grupom zawodowym możliwości samodzielnego rozstrzygnięcia o odpowiedzialności ich członków ma głęboki sens. Tylko członkowie danej korporacji są w stanie ocenić, czy konkretne zachowanie narusza reguły obowiązujące wewnątrz tej korporacji i godność zawodu, jaki jest stopień tego naruszenia, a w konsekwencji jaka sankcja powinna dotknąć obwinionego. Nie ulega jednak wątpliwości, że państwo sprawuje kontrolę nad postępowaniem dyscyplinarnym między innymi przez wyznaczenie sposobu pociągnięcia sprawcy naruszenia do odpowiedzialności dyscyplinarnej (regulując procedury) oraz określając w ustawie rodzaje kar dyscyplinarnych i ograniczając tym samym samowolę sądów dyscyplinarnych. Z drugiej jednak strony istnieje niebezpieczeństwo, że w imię fałszywie pojętej solidarności grupowej naruszenia zasad etycznych oraz przepisów obowiązujących w zawodzie będą traktowane

⁵ W. Kozielowicz, *Odpowiedzialność dyscyplinarna sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych i notariuszy*, Biblioteka Prawnika, Warszawa 2012, s. 49, por. uchwała 7 sędziów SN z dnia 24 marca 1989 r., sygn. akt VI KZP 23/88, OSNKW 1989, nr 3-4, poz. 23, wyrok SN-SD z dnia 17 czerwca 2008, sygn. akt SNO 46/08, OSNSD 2008, poz. 62.

⁶ Wyrok SN-SD z dnia 4 września 2003 r., sygn. akt SND 51/03, OSNSD 2003, nr 2, poz. 54.

pobłażliwie i lekceważąco, niezależnie od skutków jakie mogą wywołać lub jakie już spowodowały. O tym, że zagrożenie takie jest realne, świadczy wypowiedź jednego z adwokatów na konferencji „Postępowania dyscyplinarne w wolnych zawodach prawniczych – model ustrojowy i praktyka” zorganizowanej w dniu 5 marca 2012 r. przez Helsińską Fundację Praw Człowieka: „Inną grupą czynów ściganych wyłącznie na drodze postępowania dyscyplinarnego są sprawy stosunkowo błahe, dotyczące nieusprawiedliwionego niestawiennictwa na rozprawie, bądź mające charakter całkowicie „wewnątrzadwokacki”, jak kwestie nieopłacania składek czy niedozwolonej reklamy. Nie są to czyny, które – o ile nie powodują dalej idących skutków, (np. powstania szkody) – powinny stanowić *de lege lata* i *de lege ferenda* przedmiot analizy w toku standardowego postępowania sądowego (...). Sądownictwo dyscyplinarne nie może także korygować każdego niewłaściwego zachowania adwokata. Odpowiedzialność dyscyplinarna nie powinna przekształcać się w szkołę dobrych manier. Zatem mimo że wizerunek adwokata, a w konsekwencji także całego zawodu, cierpi, gdy adwokat przeklina, parkuje w niedozwolonym miejscu bądź jeździ bez ważnego biletu, to jednak ściganie takich zachowań na drodze dyscyplinarnej nie wydaje się zasadne. Przyjęcie takiego modelu postępowania dyscyplinarnego mogłoby prowadzić raczej do ośmieszenia całej instytucji. Sądownictwo dyscyplinarne nie powinno być więc postrzegane jako uniwersalny mechanizm korygowania nieprawidłowości”.⁷ Budzi głębokie zaniepokojenie, że dla adwokata popełnienie wykroczenia jest czynem mało znaczącym i że w konsekwencji nie dostrzega on społecznego znaczenia zawodu, który wykonuje. Równy niepokój wywołuje stwierdzenie, że nieusprawiedliwione niestawiennictwo adwokata na rozprawę jest czynem błałym. Autor tej wypowiedzi nie widzi kontekstu i skutków takiego zachowania. Wielokrotne niestawiennictwo adwokata na rozprawę może powodować przewlekłość postępowania, a w konsekwencji naruszać prawo do rzetelnego procesu karnego, które jest podstawowym prawem człowieka. Generuje także dodatkowe koszty procesu karnego i zmniejsza zaufanie społeczeństwa do organów wymiaru sprawiedliwości postrzeganych jako nieefektywne.

⁷ W. Marchwicki, Adwokackie postępowanie dyscyplinarne – postrzeganie w opinii publicznej oraz propozycje zmian, [w:] *Postępowania dyscyplinarne w wolnych zawodach prawniczych – model ustrojowy i praktyka*, red. A. Bodnar, P. Kubaszewski, s. 47-48.

Celem opracowania zleconego przez Departament Prawa Karnego Ministerstwa Sprawiedliwości było porównanie faktycznego znaczenia sądownictwa dyscyplinarnego w zakresie zapewnienia prawidłowości wykonywania zadań w poszczególnych grupach zawodowych, z punktu widzenia specyfiki poszczególnych grup zawodowych zawodów prawniczych oraz ochrony ich autonomii i samorządności. Istotne było zbadanie orzeczeń dyscyplinarnych, z punktu widzenia struktury przewinień dyscyplinarnych w poszczególnych zawodach prawniczych oraz kar za nie wymienianych?, a także ich uzasadnień. Realizując to założenie, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości wystąpił z odezwą do Departamentu Zawodów Prawnicych i Dostępu do Pomocy Prawnej Ministerstwa Sprawiedliwości, Prokuratora Generalnego oraz Prezesów wszystkich Sądów Apelacyjnych w Polsce oraz Dziekana Naczelnej Rady Adwokackiej i dziekanów wszystkich Okręgowych Izb Radców Prawnych oraz Okręgowych Rad Adwokackich o nadesłanie odpisów wyroków dyscyplinarnych zapadłych w latach 2010 – 2012 przed sądami dyscyplinarnymi orzekającymi w podległych tym podmiotom jednostkach. W odpowiedzi na tę odezwę Prokurator Generalny odmówił udostępnienia orzeczeń dyscyplinarnych zapadłych w sprawach dyscyplinarnych przeciwko prokuratorom.

Z kolei Departament Zawodów Prawnicych i Dostępu do Pomocy Prawnej Ministerstwa Sprawiedliwości powiadomił, że nie jest w stanie sprostać żądaniu z uwagi na braki kadrowe (1,5 etatu), informując jednocześnie, że w latach 2010 – 2012 zarejestrowano łącznie blisko 250 spraw związanych z wykonywaniem uprawnień Ministra Sprawiedliwości w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym na podstawie ustawy – Prawo o notariacie, zwłaszcza prawa do zainicjowania kontroli instancyjnej orzeczeń sądu dyscyplinarnego I instancji. Jak wskazano, „w istotnej części zarejestrowanych spraw orzeczenia sądów dyscyplinarnych I instancji zostały uchylone przez Wyższy Sąd Dyscyplinarny w całości lub w części, a sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania”⁸. Wobec powyższego wystąpiono do prezesów Okręgowych Izb Notarialnych (11 Izb) z prośbą o udostępnienie wyroków sądów dyscyplinarnych z lat 2010 – 2012. W odpowiedzi nadesłano 16 orzeczeń zapadłych w 3 sądach dyscyplinarnych Okręgowych Izb Notarialnych – w Łodzi (5 orzeczeń), w Rzeszowie (3 orzeczenia), w Warszawie (7 orzeczeń). Pozostałe Izby albo nie udzieliły odpowiedzi, albo (OIN Lublin, OIN

⁸ Pismo z dnia 19 września 2013 r., DZP-IV-620-113/13/2.

Katowice) odmówiły udostępnienia orzeczeń wskazując, że nie są ich dysponentami. Wobec tak szczupłego materiału badawczego odstąpiono od prowadzenia badań orzeczeń dyscyplinarnych w sprawach notariuszy.

Ponieważ Okręgowe Izby Radców Prawnych również nie nadesłały orzeczeń, odstąpiono od przeprowadzenia badań w tym zakresie.

W odpowiedzi na odezwę Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości nadesłane zostały jedynie orzeczenia dyscyplinarne sądów dyscyplinarnych – Sądów Apelacyjnych w sprawach prowadzonych przeciwko sędziom oraz sądów dyscyplinarnych orzekających w Okręgowych Radach Adwokackich i to one stały się podstawą szczegółowej analizy. Należy przy tym nadmienić, że większość nadesłanych orzeczeń nie zawierała uzasadnień, co w sposób znaczący ograniczało możliwość ich interpretowania.

2. Analiza dogmatyczna podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej prawniczych zawodów zaufania publicznego

I. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów

Podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, w tym sędziów w stanie spoczynku, stanowi ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, która weszła w życie 1 października 2001 r.⁹

Zgodnie z art. 107. § 1 u.s.p. deliktem dyscyplinarnym jest:

- przewinienia służbowe, w tym oczywista i rażąca obraza przepisów prawa
- uchybienia godności urzędu.

Sędzia odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli przez nie uchybił obowiązkowi piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym urzędu sędziego (art. 107 § 2 u.s.p.).

Uchwałą Nr 16/2003 z dnia 19 lutego 2003 r. Krajowa Rada Sądownictwa przyjęła Zbiór zasad etyki zawodowej sędziów. Został on uchwalony na podstawie art. 2 ust. 1 pkt 8 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz.U. Nr 100, poz. 1082). W § 1 Zbioru znajduje się aksjologiczne uzasadnienie zawartych w nim regulacji. Zgodnie z tym przepisem, z pełnieniem urzędu sędziego wiążą się szczególne obowiązki oraz ograniczenia osobiste. W związku z tym Zbiór nakłada na sędziego obowiązek kierowania się zawsze zasadami uczciwości, godności, honoru, poczuciem obowiązku oraz przestrzegania dobrych obyczajów (§ 2). Zakazuje natomiast wykorzystywania swego statusu i prestiżu sprawowanego urzędu w celu wspierania interesu własnego lub innych osób, w szczególności nadużywania posiadanego immunitetu (§ 3).

Zbiór zasad nakłada na sędziego oraz sędziego w stanie spoczynku obowiązki w sferze:

⁹ t.j. Dz. U. z 2013 r. . poz. 427, 662, 1165, 1247, 1433.

1. dbałości o autorytet swojego urzędu, o dobro sądu, w którym pracuje, a także o dobro wymiaru sprawiedliwości i ustrojową pozycję władzy sądowniczej (§ 4);
2. unikania zachowań, które mogłyby przynieść ujmę godności sędziego lub osłabić zaufanie do jego bezstronności, nawet jeśli nie zostały uwzględnione w Zbiorze (§ 5);
3. wymagania od innych sędziów nienagannego zachowania i kierowania się zasadami etyki zawodowej, a także reakcji na naganne zachowania odpowiednio reagować (§ 5).

W Zbiorze tym uregulowano szczegółowe kwestie dotyczące zasad pełnienia służby (rozdz. 2) oraz postępowania sędziego poza służbą (rozdz. 3).

W art. 109 § 1 u.s.p. został wskazany katalog kar dyscyplinarnych. Należą do nich:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) usunięcie z zajmowanej funkcji;
- 4) przeniesienie na inne miejsce służbowe;
- 5) złożenie sędziego z urzędu.

Funkcję środka karnego pełni uregulowane w art. 109 § 2 u.s.p. podanie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego do wiadomości publicznej.

Wymierzenie kary usunięcia z zajmowanej funkcji lub przeniesienia na inne miejsce służbowe określonej w § 1 pkt 3 lub 4 pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania na wyższe stanowisko sędziowskie przez okres pięciu lat, niemożność udziału w tym okresie w kolegium sądu, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz uzyskania utraconej funkcji (art. 109 § 3 u.s.p.). Wymierzenie kary złożenia sędziego z urzędu pociąga za sobą utratę możliwości ponownego powołania ukaranego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim (art. 109 § 4 u.s.p.).

II. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów

Podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej prokuratorów stanowi ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r.¹⁰ Zgodnie z art. 66 prokurator, prokurator w stanie spoczynku oraz asesor prokuratury, któremu powierzono wykonywanie czynności prokuratora, odpowiadają za przewinienia dyscyplinarne obejmujące przewinienia służbowe, w tym za oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawa i uchybienia godności urzędu prokuratorskiego.

Prokurator odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli uchybił godności piastowanego wówczas urzędu państwowego lub okazał się niegodnym urzędu prokuratorskiego (art. 66 ust. 1a u.prok.).

Za nadużycie wolności słowa przy wykonywaniu obowiązków służbowych, stanowiące ściganą z oskarżenia prywatnego zniewagę strony, jej pełnomocnika lub obrońcy, kuratora, świadka, biegłego lub tłumacza, prokurator odpowiada tylko dyscyplinarnie (art. 66 ust. 2 u.prok.).

Krajowa Rada Prokuratury w dniu 19 września 2012 r. na podstawie art. 24 pkt 15 ustawy z dnia 9 października 2009 r. o zmianie ustawy o prokuraturze oraz niektórych innych ustaw uchwałą Nr 468/2012 przyjęła Zbiór zasad etyki zawodowej prokuratorów. Jak wynika z § 1 Zbioru, zasady w nim zawarte, uwzględniają szczególne obowiązki i ograniczenia osobiste w służbie oraz poza służbą, wiążące się ze sprawowaniem urzędu prokuratora, a także przy wykonywaniu uprawnień i praw prokuratorów, prokuratorów w stanie spoczynku oraz asesorów, którym powierzono pełnienie obowiązków prokuratorskich, wynikających z ustawy. Zbiór zasad nakłada na prokuratora obowiązki w sferze:

1. nienagannego, zgodnego z dobrymi obyczajami zachowania;
2. kierowania się zasadami uczciwości, godności i honoru oraz poczuciem obowiązku i odpowiedzialności;
3. pamiętania, że reprezentuje organ Rzeczypospolitej Polskiej stojący na straży

¹⁰ t.j. Dz.U. z 2011 r. Nr 270, poz. 1599.

- praworządności, praw obywateli i interesu publicznego;
4. brania pod uwagę praw człowieka i podstawowych wolności;
 5. powstrzymywania się od demonstrowania swoich poglądów politycznych;
 6. korzystania rozważnie z konstytucyjnej wolności słowa;
 7. unikania zachowań i sytuacji, które mogłyby przynieść ujmę jego godności lub osłabić zaufanie do sprawowanego urzędu;
 8. nadużywania stanowiska lub funkcji ani w interesie własnym, ani w interesie innej osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej;
 9. nadużywania immunitetu;
 10. powstrzymywania się od wydawania poleceń, zarządzeń oraz wytycznych oraz porad i prezentowania własnego stanowiska innemu prokuratorowi, których wykonanie naruszałoby jakąkolwiek zasadę etyki zawodowej prokuratorów.

W Zbiorze zasad uregulowane zostały zagadnienia związane z zasadami pełnienia służby (rozdz. II) oraz postępowaniem poza służbą (rozdz. III). W postanowieniach końcowych (rozdz. IV) określone zostały reguły wykładni przepisów zawartych w Zbiorze. Zgodnie z § 26 ust. 1 **w** razie uzasadnionych wątpliwości co do tego, jak się zachować w danych okolicznościach, prokurator kieruje się najwyższymi, powszechnie akceptowanymi standardami moralnymi, bacząc jednocześnie, aby nie naruszyć żadnej z zasad etyki zawodowej określonych wprost w postanowieniach Zbioru. Wątpliwości, te prokurator rozstrzyga samodzielnie, na własne ryzyko (ust. 2), a odpierając zarzut naruszenia zasad etyki zawodowej, prokurator nie może zasłaniać się poradą lub punktem widzenia innego prokuratora ani poleceniem, zarządzeniem lub wytycznymi prokuratora przełożonego (ust. 3).

Zgodnie z art. 67 ust. 1 u.prok. karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) usunięcie z zajmowanej funkcji;
- 4) przeniesienie na inne miejsce służbowe;

5) wydalenie ze służby prokuratorskiej.

Wymierzenie kary nagany, usunięcia z zajmowanej funkcji i przeniesienia na inne miejsce służbowe pociąga za sobą pozbawienie możliwości awansowania przez okres trzech lat oraz niemożność udziału w tym okresie w kolegium prokuratury okręgowej, w kolegium prokuratury apelacyjnej i w zgromadzeniu prokuratorów, w Krajowej Radzie Prokuratury i w sądzie dyscyplinarnym (art. 67 ust. 2 u.prok.).

III. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej adwokatów

Ustawa z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze¹¹ reguluje zagadnienia odpowiedzialności dyscyplinarnej w Dziale VIII (art. 80 – 95n).

Zgodnie z art. 80 p.adw. adwokaci i aplikanci adwokaccy podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za czyny obejmujące:

- postępowanie sprzeczne z prawem,
- postępowanie sprzeczne z zasadami etyki,
- postępowanie sprzeczne z zasadami godności zawodu,
- naruszenie obowiązków zawodowych,
- niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej,
- naruszenie wolności słowa i pisma stanowiące ściganą z oskarżenia prywatnego zniewagę lub zniesławienie strony, jej pełnomocnika lub obrońcy, kuratora, świadka, biegłego lub tłumacza (art. 8 ust. 2 p.adw.).

Obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej obejmuje odpowiedzialność za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności polegających na świadczeniu pomocy prawnej, a w szczególności na udzielaniu porad prawnych, sporządzaniu opinii prawnych, opracowywaniu projektów aktów prawnych oraz występowaniu przed sądami i urzędami.

Zasady etyki zawodu adwokackiego zostały określone w „Zbiorze Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu (Kodeksie Etyki Adwokackiej)” przyjętym uchwałą Naczelnej Rady Adwokackiej nr 2/XVIII/98 z dnia 10 października 1998 r. zmienionym uchwałami Naczelnej Rady Adwokackiej z dnia 19 listopada 2005 r. nr 32/2005 oraz z dnia 19 listopada 2011 nr 33/2011 – 54/2011.

Kodeks Etyki Adwokackiej reguluje kwestie ogólne (rozdz. I), wykonywanie zawodu (rozdz. II), stosunek do sądu i innych organów, przed którymi występuje adwokat

¹¹ USTAWA z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze, t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 146, poz. 1188.

(rozdz. III), stosunek do kolegów (rozdz. IV), stosunek do klientów (rozdz. V), pracę w samorządzie i stosunek do władz adwokatury (rozdz. VI).

Zgodnie z § 1 ust. 2 naruszeniem godności zawodu adwokackiego jest takie postępowanie adwokata, które mogłoby go poniżyć w opinii publicznej lub poderwać zaufanie do zawodu. Celem podejmowanych przez adwokatów czynności zawodowych jest ochrona interesów klienta (§ 6 KEA). Jakkolwiek w czasie wykonywania czynności zawodowych adwokat korzysta z pełnej swobody i niezależności, na adwokacie spoczywa szczególny obowiązek dbałości o to, aby nie przekroczyć granic prawidłowego reprezentowania interesów klienta (§ 7 KEA).

Adwokat nie może podejmować takich zajęć, które, uwłaczałyby godności zawodu, ograniczałyby niezawisłość adwokata, podważałyby zaufanie publiczne do Adwokatury. Za kolidujące z wykonywaniem zawodu adwokackiego uznaje się w szczególności:

- a) zajmowanie w cudzym przedsiębiorstwie stanowiska zarządcy, sprawowanie funkcji członka zarządu, prokurenta w spółkach prawa handlowego oraz członka rady nadzorczej oddelegowanego do zarządu spółki prawa handlowego, chyba że jest to przejściowo sprawowana funkcja, mająca za cel wykonanie określonego i ograniczonego w czasie zlecenia klienta;
- b) podejmowanie się zawodowo pośrednictwa przy transakcjach handlowych, z wyjątkiem doradztwa przy zawieraniu umów oraz dokonywania w ramach działalności kancelarii adwokackiej czynności handlowych i finansowych niezwiązanych z wykonywaniem zawodu adwokata;
- c) prowadzenie kancelarii adwokackiej w tym samym lokalu z osobą prowadzącą inną działalność, gdy taka sytuacja byłaby sprzeczna z zasadami etyki adwokackiej lub mogła narazić dobre imię Adwokatury.

Natomiast zgodne z etyką zawodową jest wykonywanie przez adwokata funkcji syndyka, podejmowanie czynności nadzorca sądowego, likwidatora i zarządcy działającego na podstawie ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze, pełnienie funkcji kuratora we władzach fundacji, w radach nadzorczych, zarządach spółdzielni mieszkaniowych i innych, a także pełnienie obowiązków członka zarządu i prokurenta

spółek prawa handlowego z zastrzeżeniem przepisów powyższych, a także dotyczących zasad ochrony tajemnicy adwokackiej. (art. 9 ust. 1 – 4 KEA).

Systematyka kar dyscyplinarnych została zawarta w art. 81 ust. 1 p.adw. i obejmuje:

- upomnienie;
- nagany;
- karę pieniężną;
- zawieszenie w czynnościach zawodowych od 3 miesięcy do 5 lat;
- wydalenie z adwokatury.

Karami dodatkowymi są:

- zakaz wykonywania patronatu,
- podanie treści orzeczenia do publicznej wiadomości środowiska adwokackiego przez opublikowanie w czasopiśmie wydawanym przez organ adwokatury (art. 81 ust. 6 p.adw.).

Zakaz wykonywania patronatu orzekany jest obligatoryjnie na czas od 2 do 10 lat w razie skazania na karę zawieszenia w czynnościach zawodowych (art. 81 ust. 3 p.adw.), albo fakultatywnie, na czas od roku do 5 lat w przypadku wymierzenia nagany lub kary pieniężnej (art. 81 ust. 2 p.adw.).

Kara nagany oraz kara pieniężna skutkują utratą biernego prawa wyborczego do organu samorządu adwokackiego na czas trzech lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia (art. 81 ust. 4 p.adw.).

Karę pieniężną wymierza się w granicach od pięciokrotnej do pięćdziesięciokrotnej podstawowej składki izbowej (art. 82 ust. 1 p.adw.). Nie orzeka się jej w stosunku do aplikantów adwokackich (art. 83 ust. 1 p.adw.).

Zawieszenie w czynnościach zawodowych pociąga za sobą utratę biernego i czynnego prawa wyborczego do organu samorządu adwokackiego na czas sześciu lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia (art. 81 ust. 5 p.adw.).

Kara wydalenia z adwokatury ma charakter eliminacyjny. Jej skutkiem jest skreślenie z listy adwokatów bez prawa ubiegania się o ponowny wpis (art. 82 ust. 2 p.adw.). W stosunku do aplikantów oznacza skreślenie z listy aplikantów bez prawa ubiegania

się o ponowny wpis na listę aplikantów adwokackich lub o wpis na listę adwokatów przez okres 10 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia o karze wydalenia z adwokatury. Na podstawie wyroku TK z dnia 18 października 2010 r., sygn. akt K 1/09 tracił moc w zakresie, w jakim zawiera sformułowanie „bez prawa ubiegania się o ponowny wpis”.

Zgodnie z art. 84 ust. 1 p.adw. w razie jednoczesnego ukarania za kilka przewinień dyscyplinarnych, sąd dyscyplinarny wymierza karę za poszczególne przewinienia, a następnie karę łączną. Zasady jej wymierzania określone zostały w art. 84 ust 2 p.adw.:

- 1) w razie orzeczenia kary upomnienia i nagany wymierza się łączną karę nagany;
- 2) kary upomnienia i nagany nie podlegają łączeniu z karą pieniężną;
- 3) przy karach pieniężnych łączna kara pieniężna nie może przekraczać sumy tych kar i nie może być niższa od najwyższej z orzeczonych kar pieniężnych;
- 4) kara zawieszenia w czynnościach zawodowych nie podlega łączeniu z karami upomnienia, nagany i karą pieniężną;
- 5) przy orzeczonych za kilka przewinień karach rodzajowo różnych i karze wydalenia z adwokatury wymierza się karę łączną wydalenia z adwokatury, a w wypadku orzeczonych równocześnie kar pieniężnych karę tę orzeka się na zasadach przewidzianych w pkt 3.

Zasady przewidziane dla orzekania kary łącznej stosuje się odpowiednio w razie wydania orzeczenia łącznego.

Na marginesie warto zauważyć, że ustawa Prawo o adwokaturze jako jedyna spośród ustaw regulujących zawody prawnicze zwiera przepisy dotyczące kary łącznej. Postulować należy wprowadzenie analogicznych unormowań także w pozostałych ustawach, bowiem całkowicie nieracjonalne jest wymierzanie w postępowaniu dyscyplinarnym za kilkanaście przewinień dyscyplinarnych kilkunastu niepodlegających łączeniu kar, zwłaszcza że w odniesieniu do przestępstw orzeka się karę łączną na podstawie przepisów Kodeksu karnego.

IV. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych

Zasady odpowiedzialności dyscyplinarnej radców prawnych i aplikantów radcowskich reguluje dział 6 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych¹².

Zgodnie z art. 64 ust. 1 u.r.pr. radca prawny i aplikant radcowski podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej za następujące czyny:

1. zawinione, nienależyte wykonywanie zawodu radcy prawnego;
2. czyny sprzeczne ze ślubowaniem radcowskim;
3. czyny niezgodne z zasadami etyki radcy prawnego;
4. niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności, o których mowa w art. 4 ust. 1 i art. 6 ust. 1.

Odpowiedzialności dyscyplinarnej nie podlegają czyny naruszające przepisy dotyczące porządku i dyscypliny pracy, określone w Kodeksie pracy (art. 64 ust. 2 u.r.pr.).

Zasady etyki radcy prawnego określił VIII Krajowy Zjazd Radców Prawnych w dniu 10 listopada 2007 r. w Kodeksie Etyki Radców Prawnych (załącznik do uchwały nr 5). Aksjologia tej regulacji została zawarta w Preambule, zgodnie z którą: „Istnienie zawodu radcy prawnego jako zawodu zaufania publicznego oraz ukształtowane w toku jego wykonywania ideały i obowiązki etyczne są jedną z gwarancji realizowania zawartej w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej zasady demokratycznego państwa prawnego. W Rzeczypospolitej Polskiej radca prawny pełniąc szczególną rolę służy interesom sprawiedliwości a także podmiotom, które powierzyły mu dochodzenie i ochronę swojej wolności i praw. Jego obowiązki polegają na sumiennym wykonywaniu zawodu a także przestrzeganiu zasad moralnych i etycznych. Wykonywanie zawodu nakłada na radcę prawnego obowiązki o charakterze prawnym i etycznym wobec: - klienta; - sądów oraz innych organów,

¹² USTAWA z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 10, poz. 65.

przed którymi radca prawny broni praw klienta lub występuje w jego imieniu; - innych radców prawnych i ich samorządu; - społeczeństwa, dla którego istnienie wolnego i niezależnego zawodu związanego z poszanowaniem dla zasad ustanowionych przez jego przedstawicieli jest podstawowym środkiem ochrony praw człowieka”.

Kodeks Etyki Radców Prawnych nakłada na radców prawnych obowiązek kierowania się przepisami prawa, postanowieniami zawartymi w kodeksie oraz w uchwałach organów samorządu (art. 1 KER). Zasady etyki zawodowej obowiązują radców prawnych, prawników zagranicznych wpisanych na listę radców prawnych oraz odpowiednio aplikantów radcowskich (art. 3 KER). Mają one na celu zapewnienie właściwego wypełniania przez radcę prawnego funkcji uznanej za niezbędną w demokratycznym państwie prawnym (art. 2 KER), a ich nieprzestrzeganie stanowi podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej (art. 4 ust 1 KER).

Do podstawowych wartości etycznych zawodu radcy prawnego należy:

1. **Niezależność** oznaczająca, że radca prawny musi być wolny od wszelkich wpływów a szczególnie tych, które mogą wynikać z jego osobistych interesów czy nacisków zewnętrznych, ograniczeń, nakłaniania, gróźb ingerencji bezpośredniej lub pośredniej z jakiegokolwiek strony lub z jakiegokolwiek powodu (art. 7 KER).
2. Unikanie konfliktu interesów jako jeden z podstawowych obowiązków radcy prawnego wobec klientów (art. 8 KER).
3. Obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej w stosunku do wszelkich informacji uzyskanych od klienta w związku ze świadczeniem pomocy prawnej jest podstawą zaufania klienta do radcy prawnego i właściwego świadczenia usług prawnych (art. 9 KER).
4. **Praworzędność**, przez którą należy rozumieć, że pomoc prawna świadczona przez radcę prawnego nie może mieć na celu ułatwienia popełnienia przestępstwa, przyczyniania się do tzw. prania brudnych pieniędzy, ani umożliwiania uniknięcia odpowiedzialności karnej za czyn, który miałby zostać dokonany w przyszłości (art. 10 KER).

W Kodeksie Etyki Radców Prawnych zostały uregulowane zagadnienia obejmujące przepisy ogólne (rozdz. I), podstawowe wartości zawodu radcy prawnego (rozdz. II), zasady wykonywania zawodu radcy prawnego (rozdz. III), w tym: Tytuł 1 – Niezależność Tytuł 2 – Tajemnica zawodowa, Tytuł 3 – Zajęcia niedopuszczalne. Konflikt interesów, Tytuł 4 – Rozwój zawodowy - kształcenie ustawiczne, Tytuł 5 – Informacja o wykonywaniu zawodu. Nadto w Kodeksie uregulowane zostały stosunki z klientami (rozdz. IV), stosunki z sądami i urzędami (rozdz. V), stosunki pomiędzy radcami prawnymi (rozdz. VI), stosunki radcy prawnego z samorządem (rozdz. VII), a także postanowienia końcowe (rozdz. VIII).

Systematykę kar dyscyplinarnych uregulowano w art. 65 ust. 1 u.r.pr. i obejmuje ona:

- upomnienie;
- naganę z ostrzeżeniem;
- karę pieniężną;
- zawieszenie prawa wykonywania zawodu radcy prawnego od 3 miesięcy do 5 lat;
- pozbawienie prawa do wykonywania zawodu radcy prawnego, a w stosunku do aplikantów – wydalenie z aplikacji.

Kara pieniężna wymierzana jest w wysokości od połowy przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w gospodarce narodowej za miesiąc poprzedzający datę orzeczenia dyscyplinarnego do pięciokrotności tego wynagrodzenia (art. 65 ust. 1 pkt 3a u.r.pr.).

Zawieszenia prawa wykonywania zawodu radcy prawnego nie orzeka się wobec aplikanta radcowskiego (art. 65 ust. 2 u.r.pr.).

Ustawa o radcach prawnych przewiduje jedną karę dodatkową, którą jest zakaz wykonywania patronatu. Orzekany jest on obligatoryjnie w przypadku orzeczenia zawieszenia prawa wykonywania zawodu radcy prawnego w wymiarze od 2 do 10 lat (art. 65 ust. 2b u.r.pr.), zaś fakultatywnie, od roku do 5 lat, w razie orzeczenia kary nagany z ostrzeżeniem i kary pieniężnej.

Kara pozbawienia prawa do wykonywania zawodu jest odpowiednikiem kary wydalenia z adwokatury i również ma charakter eliminacyjny. Jej skutkiem jest

skreślenie z listy radców prawnych bez prawa ubiegania się o ponowny wpis (art. 65 ust. 2c u.r.pr.). W stosunku do aplikantów oznacza skreślenie z listy aplikantów bez prawa ubiegania się o ponowny wpis na listę aplikantów radcowskich lub o wpis na listę radców prawnych przez okres 10 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia o karze wydalenia z aplikacji (art. 65 ust. 2c u.r.pr.). Na podstawie wyroku TK z dnia 18 października 2010 r., sygn. akt K 1/09 art. 65 ust. 2c u.r.pr. utracił moc w zakresie, w jakim zawiera sformułowanie „bez prawa ubiegania się o ponowny wpis”.

Analizując rodzaje kar dyscyplinarnych w ustawie o radcach prawnych oraz Prawie o adwokaturze, widać wyraźną różnicę w zakresie rodzajów sankcji wymierzonej obwinionemu w postępowaniach dyscyplinarnych przeciwko adwokatom i radcom prawnym. W postępowaniu dyscyplinarnym adwokat może być ukarany karą nagany, zaś radca prawny karą nagany z ostrzeżeniem, jakkolwiek nie wiadomo, czym różnią się, w sferze dolegliwości, obie te kary. Inny jest także zakres kary zawieszenia. W przypadku adwokata jest to zawieszenie w czynnościach zawodowych, w stosunku do radcy prawnego kara ta, jak się wydaje, ma szerszy zakres, ponieważ obejmuje zawieszenie w prawie do wykonywania zawodu.

W przeciwieństwie do regulacji zawartych w Prawie o adwokaturze, ustawa o radcach prawnych nie określa, jakie są skutki wymierzenia kary nagany z ostrzeżeniem oraz zawieszenia prawa do wykonywania zawodu. Mając jednak na względzie zasadę określoności kary oraz regułę *nulla poena sine lege poenali anteriori*, należy uznać, że wymierzenie omawianych kar radcy prawnemu lub aplikantowi radcowskiemu nie pociąga za sobą skutków w postaci utraty czynnego i biernego prawa wyborczego do organów samorządu zawodowego, jako że nie zostały one przewidziane wprost w ustawie o radcach prawnych.

Różna jest wysokość orzekanych kar pieniężnych oraz podmioty, wobec których kara taka może być orzeczona. Prawo o adwokaturze, w przeciwieństwie do ustawy o radcach prawnych, wyłącza możliwość wymierzenia kary pieniężnej aplikantowi, natomiast ustawa o radcach prawnych nie przewiduje kary dodatkowej w postaci podania treści orzeczenia do wiadomości publicznej.

Różnic w zakresie kar dyscyplinarnych w postępowaniach dyscyplinarnych przeciwko adwokatom i radcom prawnym nie można uznać za wadę. Sformułowany

w przepisach każdej z ustaw katalog kar dyscyplinarnych jest uzasadniony przede wszystkim specyfiką poszczególnych zawodów, ich autonomią, a także różnymi standardami zawodowymi i etycznymi przyjętymi przez te korporacje. Nie ulega jednak wątpliwości, że projektowane połączenie obu zawodów prawniczych musi pociągać za sobą ujednoczenie zarówno podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej (zdefiniowanie pojęcia deliktu dyscyplinarnego) jak i katalogu wymierzanych kar dyscyplinarnych.

V. Podstawy odpowiedzialności dyscyplinarnej notariuszy

Odpowiedzialność dyscyplinarna notariuszy i aplikantów notarialnych została uregulowana w ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. Prawo o notariacie¹³.

Zgodnie z Art. 50 notariusz odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia zawodowe, w tym za:

- oczywistą i rażącą obrazę przepisów prawnych,
- uchybienia powadze lub godności zawodu,
- niespełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone przy wykonywaniu czynności określonych w art. 1 § 1 ustawy,
- niewykonanie obowiązku objęcia w okresie kolejnych 3 lat i 6 miesięcy patronatem co najmniej jednego aplikanta notarialnego,
- niewskazanie notariusza zobowiązanego do objęcia patronatu nad aplikantem notarialnym).

Przewinienia dyscyplinarne notariuszy można zatem podzielić na trzy grupy. Pierwsza z nich wiąże się z oczywistą i rażącą obrazą przepisów prawa, której notariusz dopuścił się w toku czynności zawodowych, tj. czynności, którym strony są obowiązane lub pragną nadać formę notarialną (czynności notarialnych). Druga obejmuje uchybienia powadze lub godności zawodu, trzecia natomiast dotyczy naruszenia obowiązków wiążących się z wykonywaniem zawodu notariusza, lecz niemających charakteru czynności notarialnych. Na marginesie zwraca uwagę wadliwa forma konstrukcji deliktu dyscyplinarnego, bowiem ustawodawca posłużył się w art. 50 metodą odesłania do innego przepisu, przy czym w niektórych przypadkach przepis, do którego nastąpiło odesłanie, sam odsyła do kolejnego przepisu. Dotyczy to niespełnienia obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia, o którym mowa w art. 19a, zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 19b

¹³ t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 164

oraz za niewykonanie obowiązku, o którym mowa w art. 71 § 8, i niewykonanie zobowiązania, o którym mowa w art. 71a § 5.

Reguły etyczne zawodu notariusza zostały określone w uchwale Krajowej Rady Notarialnej Nr 19 z późniejszymi zmianami Krajowej Rady Notarialnej z dnia 12 grudnia 1997 r. - Kodeks Etyki Zawodowej Notariusza. Aksjologia unormowań Kodeksu została wskazana w preambule, zgodnie z którą „Notariat jest niezbędnym uczestnikiem tworzenia i urzeczywistniania struktur prawnych wolnego rynku. Notariusz wykonuje funkcje publiczne i jest wyposażony przez Państwo w moc nadawania charakteru urzędowego oświadczeniom osób, które się do niego o to zwracają oraz w moc nadawania takiego charakteru innym czynnościom przewidzianym przez prawo. Notariusz zapewnia stronom bezpieczeństwo obrotu, a swoją pracę wykonuje w ramach wolnego zawodu, stosując przepisy obowiązującego prawa i przestrzegając zasad etyki i praw człowieka oraz dbając o godność zawodu”. Paragraf 1 KEZN stanowi, że notariusz jest zobowiązany do przestrzegania podstawowych zasad moralnych, a także zasad etyki zawodowej objętych Kodeksem. Zgodnie z § 4 ust. 1 i 2 KEZN naruszenie obowiązków wynikających z zasad objętych Kodeksem stanowi uchybienie powadze i godności zawodu, za które notariusz odpowiada dyscyplinarnie na podstawie art. 50 Prawa o notariacie, przy czym zasady zawarte w Kodeksie stosuje się odpowiednio do publicznej działalności pozazawodowej notariusza. W Kodeksie Etyki Zawodowej notariusza uregulowane zostały obowiązki ogólne związane między innymi z dbałością o powagę, honor i godność zawodu, z bezstronnością i zachowaniem tajemnicy zawodowej (rozdz. 2), obowiązki notariusza wobec stron czynności (rozdz. 3), obowiązki notariusza wobec innych notariuszy (rozdz. 4), obowiązki notariusza wobec współpracowników (rozdz. 5), wzajemne obowiązki samorządu notarialnego i notariuszy (rozdz. 6).

Katalog kar dyscyplinarnych został uregulowany w art. 51. § 1 p.not. i obejmuje:

- 1) upomnienie;
- 2) nagane;
- 3) karę pieniężną do wysokości pięciokrotnego przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw, nie niższą od połowy tego wynagrodzenia;

4) pozbawienie prawa prowadzenia kancelarii.

Zgodnie z art. 51 § 2 p.not. wymierzenie kary nagany lub kary pieniężnej pociąga za sobą niemożność udziału ukaranego w organach samorządu notarialnego i w sądzie dyscyplinarnym przez okres 3 lat.

3. Wyniki badań orzeczeń dyscyplinarnych w sprawach sędziów¹⁴

Jakkolwiek badanie objęło orzeczenia wydane w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych w latach 2010 – 2012, poniżej zostały zaprezentowane dane dotyczące postępowań prowadzonych od 2001 r., co lepiej obrazuje problematykę odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów. We wszystkich tabelach rok 2001 obejmuje okres od wejścia w życie ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, tj. od 1 października 2001 r., ponieważ dopiero od tego momentu Ministerstwo Sprawiedliwości zaczęło rejestrować sprawy dyscyplinarne, a uzyskanie wcześniejszych danych było niemożliwe. W tabeli 1 zaprezentowana została liczba postępowań dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko sędziom.

Tabela 1: Liczba postępowań dyscyplinarnych przeciwko sędziom

	2001 ¹⁵	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Czynności wyjaśniające niezakończony wszczęciem post. disc.	9	108	62	46	62	83	71	51	46	24	29
Wszczęte postępowania dyscyplinarne	9	76	54	62	73	60	55	58	56	47	43

Z zaprezentowanego zestawienia wynika, że poza rokiem 2002 i 2005, w którym nastąpił wzrost liczby postępowań dyscyplinarnych, ilość postępowań dyscyplinarnych przeciwko sędziom utrzymuje się na względnie stałym poziomie, z niewielką tendencją zniżkową. Ciekawe wyniki uzyskano, porównując liczbę czynności wyjaśniających oraz wszczętych postępowań dyscyplinarnych. W latach 2002 – 2003 oraz 2006 – 2007 odnotowano większą liczbę czynności wyjaśniających

¹⁴ W rozdziale tym zostały wykorzystane dane opracowane przeze mnie w artykule, pt. Kondycja zawodu sędziowskiego z trzech perspektyw, [w:] *Zawody prawnicze*, red. T. Gardocka, J. Sobczak, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, ss. 54-72, uzupełnione o dane za rok 2010-2012 uzyskane z Ministerstwa Sprawiedliwości oraz opracowane samodzielnie na podstawie nadesłanych wyroków.

¹⁵ Dane statystyczne opracowane na podstawie informacji uzyskanych ze Stanowiska Pracy do Spraw Odpowiedzialności Dyscyplinarnej Sędziów Departamentu Kadr Ministerstwa Sprawiedliwości.

w stosunku do liczby wszczętych postępowań dyscyplinarnych, podczas gdy w latach 2004-2005 i 2008 – 2011, proporcja ta była odwrotna.

W postępowaniach dyscyplinarnych dominują przewinienia służbowe, polegające głównie na nieterminowym sporządzaniu uzasadnień, zawinionej przewlekłości postępowania, zmianie treści decyzji procesowej po jej wydaniu, ingerencji w treść protokołów, nieuzasadnione odraczanie publikacji wyroku. Z kolei uchybienie godności zawodu polegało między innymi na popełnieniu przestępstwa, aroganckim zachowaniu w stosunku do stron, itp. W nielicznych wypadkach naruszenie godności zawodu polegało na popełnieniu przez sędziego przestępstwa. W tabeli 2. zostały wskazane rodzaje przewinień dyscyplinarnych popełnionych w latach 2001 – 2011.

Tabela 2: Rodzaje przewinień dyscyplinarnych

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012 ¹⁶
Uchybienie godności urzędu	3	24	14	24	31	23	17	25	16	18	14	10
Przewinienie służbowe*	6	52	40	38	42	37	38	33	40	29	29	25
Ogółem	9	76	54	62	73	60	55	58	56	47	43	35
Procent**	50,00	46,15	35,00	63,15	73,80	62,16	44,73	75,75	40,00	61,70	67,44	71,42

* Kategoria przewinień służbowych obejmuje także rażącą i oczywistą obrazę przepisów prawa

** Stosunek procentowy liczby przewinień dyscyplinarnych polegających na uchybieniu godności urzędu do ogółu przewinień dyscyplinarnych

Niepokojący jest stosunkowo wysoki odsetek przewinień dyscyplinarnych polegających na uchybieniu godności urzędu w stosunku do przewinień służbowych. Rekordowy pod tym względem był rok 2008, w którym odsetek ten wyniósł aż 75,75, podczas gdy w roku 2003 wynosił on zaledwie 35, zaś w roku 2009 – 40.

Oceniając charakter przewinień dyscyplinarnych polegających na uchybieniu godności zawodu, przeprowadzono analizę liczby wniosków o pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. Dodatkowo przeanalizowano stosunek liczby

¹⁶ Opracowanie własne na podstawie wyroków nadesłanych do badań przez sądy apelacyjne.

przewinień dyscyplinarnych, w których zezwolono na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej do ogólnej liczby przewinień dyscyplinarnych (tabela 3).

Tabela 3: Wnioski o pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ogółem	3	22	11	12	12	19	25	15	11	11	13
Zezwolono	0	8	7	9	7	9	8	7	4	1	4
Nie zezwolono	2	14	2	1	5	8	5	5	5	5	6
Procent*	0,00	10,52	12,96	14,51	9,58	15,00	14,54	12,06	6,06	2,13	9,30

* Stosunek procentowy liczby zezwoleń na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej do ogólnej liczby przewinień dyscyplinarnych

Odsetek przestępstw wśród przewinień dyscyplinarnych nie jest wysoki, kształtuje się w granicach od 2,13 (w roku 2010) do 15,00 (w roku 2006). Od roku 2007 widać coroczny spadek liczby przestępstw wśród przewinień dyscyplinarnych, jednak okres ten jest zbyt krótki, by móc stwierdzić, że tendencja ta ma charakter stały.

Konieczność ustalenia stosunku procentowego liczby zezwoleń na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej do ogólnej liczby przewinień dyscyplinarnych, a nie do liczby przewinień stanowiących uchybienie godności zawodu wynikała z faktu, że wśród spraw, w których nie zezwolono na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej, były czyny, które wypełniały znamiona przestępstwa określonego w art. 270 § 1 k.k., np. polegające na sfalszowaniu treści protokołu rozprawy, dokonaniu poprawek w treści protokołu lub decyzji procesowej z naruszeniem trybu określonego w art. 105 § 1 k.p.k. W przypadku braku zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, zarzut w postępowaniu dyscyplinarnym obejmował przewinienie służbowe a nie przewinienie związane z uchybieniem godności urzędu.

Strukturę przestępstw, w sprawach, o które wystąpiono z wnioskiem o pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, przedstawia tabela 4.

Tabela 4: Typy przestępstw objętych wnioskiem o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Zezwolono na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej	bd	177§1 177§2 238 228§1 286§1 k.k.	178a§1 228§1 271§1 231§1 233§1 k.k.	178a§1 177§1 i 177§2 271§1 228§1 i 233§1 k.k.	177§2 178a§1 228§1 i 3 278§1 271§1 k.k.	177§2 178a§1 228§1 i 3 270§1 i 271§1 k.k.	199§1 233§6 178a§1 i 3 271§1 270§1 k.k.	299§1 233§1 i 6 178a§1 i 3 k.k.	299§1 233§1 i 6 178a§1 i 3 k.k.	bd	bd
Nie zezwolono na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej	177§1 226§1 k.k.	189§2 178a§1 207§1 231§1 276 271§1 270§1 k.k.	177§1 216§1 157§1 k.k.	207§1 k.k.	177§1 231§1 271§1 k.k.	177§1 231§1 228§1 i 3 271§1 270§1 k.k.	228 §1 i 3 231§1 271§1 177§1 157§ k.k.	228§1 i 3 212§2 296§1 177§1 231§1 k.k.	228§1 i 3 212§2 296§1 177§1 231§1 k.k.	bd	bd

Dane zawarte w tabeli 4 **zestawienie** mają charakter zbiorczy, bez wskazania liczby poszczególnych przestępstw, w sprawach o które zezwolono, lub nie wydano zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej. Brak szczegółowych danych odnośnie do liczby poszczególnych typów przestępstw uniemożliwia wyciągnięcie autorytatywnych wniosków. Zwraca jednak uwagę, że wśród przestępstw, w sprawach o które sąd dyscyplinarny zezwolił na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, dominują czyny z art. 178a k.k. – 7 spraw (4 – 178a § 1 k.k. oraz 3 – 178a § 1 i 3 k.k.), podczas gdy nie zezwolono na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej w sprawie o czyn z art. 178a § 1 k.k. tylko w jednym przypadku. Drugą najliczniejszą grupę, w sprawach, o które zezwolono na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, stanowią przestępstwa z art. 271 § 1 k.k. (5 przypadków). Co ciekawe w 4 przypadkach nie zezwolono na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej o ten czyn.

Bardzo istotnym elementem oceny odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów jest analiza struktury kar dyscyplinarnych wymierzanych w tych postępowaniach. W Tabeli 5. przedstawiona została charakterystyka kar wymierzanych za przewinienia dyscyplinarne.

Tabela 5: Kary dyscyplinarne wymierzone wobec sędziów

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Upomnienie	-	18	12	12	23	18	16	16	16	20	21
Nagana	2	18	17	24	19	19	14	9	11	13	12
Usunięcie z zajmowanej funkcji	-	4	2	-	2	2	2	1	4	1	2
Zawieszenie waloryzacji uposażenia**	-	5	1	3	1	1	1	-	-	-	-
Przeniesienie na inne miejsce służbowe	-	4	4	2	4	3	7	3	4	4	1
Złożenie sędziego z urzędu	-	6	4	3	4	1	1	3	1	1	2
Pozbawienie prawa spoczynku**	-	-	1	1*	-	-	-	-	-	-	-

* Pozbawienie prawa spoczynku wraz z prawem do uposażenia

** Kara orzeczona wobec sędziego w stanie spoczynku

Zauważalne jest częstsze wymierzanie kar najłagodniejszych (upomnienia, nagany) i zdecydowanie rzadkie wymierzanie kar najsurowszych, złożenia sędziego z urzędu (w latach 2002 - 2011 – 26 przypadków) i pozbawienia prawa spoczynku (2 przypadki), co jest zrozumiałe w świetle faktu, że kara dyscyplinarna złożenia sędziego z urzędu i pozbawienia prawa spoczynku ma charakter wyjątkowy i powinna być orzekana wyłącznie w sprawach o najcięższe przewinienia dyscyplinarne, gdy stopień społecznej szkodliwości czynu zarzuconego sędziemu jest wyjątkowo duży. Wydaje się, że do przewinień dyscyplinarnych uzasadniających wymierzenie kar najsurowszych (złożenia z urzędu, pozbawienia prawa spoczynku i prawa do uposażenia) należy popełnienie przez sędziego przestępstwa umyślnego, prowadzenie rozprawy w stanie nietrzeźwości, a także umyślne, szczególnie rażące naruszenie przepisów prawa, które wywołuje dla uczestnika postępowania sądowego wyjątkowo ciężkie, negatywne skutki prawne, np. nieważność postępowania cywilnego, uprawomocnienie wyroku niesłusznie skazującego na karę pozbawienia wolności w sprawie karnej, zwłaszcza jeśli kara ta została w całości lub części odbyta.

Zaprezentowane powyżej dane statystyczne zostały skonfrontowane z wynikami badań empirycznych, które przeprowadzono na podstawie analizy nadesłanych przez Sądy Apelacyjne wyroków zapadłych w sprawach dyscyplinarnych przed tymi sądami w latach 2010 – 2012. Należy przy tym podkreślić, że liczba spraw rozpoznanych przez dany sąd dyscyplinarny nie oznacza liczby sędziów tej apelacji, przeciwko którym prowadzone było postępowanie dyscyplinarne, bowiem co prawda art. 110 § 3 u.s.p. przewiduje, że do rozpoznania spraw dyscyplinarnych, właściwy miejscowo jest sąd dyscyplinarny, w okręgu którego pełni służbę sędzia objęty postępowaniem, jeżeli jednak sprawa dotyczy sędziego sądu apelacyjnego albo sędziego sądu okręgowego właściwy jest inny sąd dyscyplinarny wyznaczony, na wniosek rzecznika dyscyplinarnego, przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. W Tabeli 6. zaprezentowano liczbę wyroków nadesłanych do badań w sprawach dyscyplinarnych przeciwko sędziom.

Tabela 6. Liczba wyroków nadesłanych do badań w sprawach dyscyplinarnych przeciwko sędziom prowadzonych w latach 2010 – 2012.

Sąd Apelacyjny	2010	2011	2012	Razem
Białystok	1	0	3	4
Gdańsk	4	3	2	9
Katowice	11	4	9	24
Lublin	8	3	10	21
Łódź	5	7	5	17
Poznań	2	12	7	21
Rzeszów	2	2	2	6
Szczecin	2	2	3	7
Warszawa	2	4	1	7
Wrocław	3	3	2	8
Razem	40	40	44	124

W pierwszej kolejności analizie poddane zostały rodzaje przewinień dyscyplinarnych, przy czym uznano za zasadne ustalenie częstości występowania przewinień służbowych mających charakter rażącego naruszenia przepisów prawa. Przewinienia tego rodzaju mają szczególny charakter i wywołują najdalej idące skutki prawne, np.

bezprawne pozbawienie wolności w postępowaniu karnym, nieważność postępowania cywilnego, przewlekłość postępowania sądowego, itp. W tabelach 7 - 9 zaprezentowane zostały rodzaje przewinień dyscyplinarnych rozpatrywanych w poszczególnych sądach dyscyplinarnych w latach 2010 – 2012.

Tabela 7. Rodzaje przewinień dyscyplinarnych rozpatrywanych w poszczególnych sądach dyscyplinarnych w 2010 r.

	Gdańsk	Łódź	Lublin	Katowice	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Białystok	Poznań	Razem
Przewinienie służbowe inne niż rażące naruszenie prawa	1	2	4	1	2	0	0	1	1	0	12
Rażące naruszenie przepisów prawa	0	2	1	5	0	1	2	3	1	2	17
Uchybienie godności	3	1	2	3	0	2	1	0	0	2	14
Razem	4	5	7	9	2	3	3	4	2	4	43

Tabela 8. Rodzaje przewinień dyscyplinarnych rozpatrywanych w poszczególnych sądach dyscyplinarnych w 2011 r.

	Gdańsk	Łódź	Lublin	Katowice	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Białystok	Poznań	Razem
Przewinienie służbowe inne niż rażące naruszenie prawa	0	1	1	1	0	1	1	0	0	3	8
Rażące naruszenie przepisów prawa	0	3	1	3	1	0	3	3	0	7	21
Uchybienie godności	3	2	0	2	1	2	1	1	0	2	11
Razem	3	6	2	6	2	3	5	4	0	12	43

Tabela 9. Rodzaje przewinień dyscyplinarnych rozpatrywanych w poszczególnych sądach dyscyplinarnych w 2012 r.

	Gdańsk	Łódź	Lublin	Katowice	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Białystok	Poznań	Razem
Przewinienie służbowe inne niż rażące naruszenie prawa	1	2	1	0	0	1	0	0	0	1	6
Rażące naruszenie przepisów prawa	0	0	5	8	2	1	1	0	2	0	19
Uchybienie godności	1	1	4	1	0	0	0	1	1	1	10
Razem	2	3	10	9	2	2	1	1	3	2	35

Z przedstawionych danych wynika, że w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko sędziom dominują przewinienia dyscyplinarne stanowiące rażące naruszenie przepisów prawa (17 – 2010 r., 21 – 2011 r., 19 – 2012 r.), co musi budzić niepokój. Nawet przy postępującej inflacji prawa i licznych jego zmianach trudno sobie wyobrazić, że sędzia nie zna obowiązujących przepisów. Należy raczej przypuszczać, że sędziowie świadomie łamią przepisy, co stawia pod znakiem zapytania ich przydatność do sprawowania urzędu.

W Tabelach 10 - 12 przedstawiona została struktura kar dyscyplinarnych wymierzanych w latach 2010 – 2012 za przewinienia dyscyplinarne popełnione przez sędziów.

Tabela 10. Kary dyscyplinarne wymierzane w 2010 r. przez sądy dyscyplinarne wobec sędziów.

	Gdańsk	Łódź	Lublin	Katowice	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Białystok	Poznań
Upomnienie	0	2	3	3	2	1	2	0	1	1
Nagana	1	2	2	2	0	1	1	0	0	1
Przeniesienie na inne miejsce służbowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Usunięcie z funkcji	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Złożenie z urzędu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Odstąpienie od kary	3	1	2	4	0	0	0	2	0	0
Umorzenie w zakresie kary	0	0	0	3	0	0	0	0	0	1
Pozbawienie prawa spoczynku z prawem do uposażenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Zawieszenie podwyższenia uposażenia	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1
Razem	4	5	8	12	2	2	3	3	1	5

W 2 wypadkach (SA w Gdańsku i SA w Łodzi) wydane zostały wyroki uniewinniające od zarzutu popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.

Tabela 11. Kary dyscyplinarne wymierzone w 2011 r. przez sądy dyscyplinarne wobec sędziów.

	Gdańsk	Łódź	Lublin	Katowice	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Białystok	Poznań
Upomnienie	1	2	1	1	0	1	2	1	0	3
Nagana	0	1	0	0	1	1	2	2	0	3
Przeniesienie na inne miejsce służbowe	0	0	1	1	0	0	0	0	0	3
Usunięcie z funkcji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Złożenie z urzędu	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Uniewinnienie	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Odstąpienie od kary	0	2	1	0	1	0	0	0	0	0
Umorzenie kary	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Pozbawienie prawa spoczynku z prawem do uposażenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Zawieszenie podwyższenia uposażenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	1	5	3	2	2	2	4	4	0	10

W 3 przypadkach (SA w Gdańsku 2, SA w Katowicach - 1) wydane zostały wyroki uniewinniające od zarzutu popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.

Tabela 12. Kary dyscyplinarne wymierzane w 2012 r. przez sądy dyscyplinarne wobec sędziów.

	Gdańsk	Łódź	Lublin	Katowice	Rzeszów	Szczecin	Warszawa	Wrocław	Białystok	Poznań
Upomnienie	0	0	3	4	0	0	1	0	1	0
Nagana	2	1	4	3	0	0	0	0	1	1
Przeniesienie na inne miejsce służbowe	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Usunięcie z funkcji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Złożenie z urzędu	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Uniewinnienie	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0
Odstąpienie od kary	0	1	0	1	2	0	0	1	0	1
Umorzenie kary	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0
Pozbawienie prawa spoczynku z prawem do uposażenia	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Zawieszenie podwyższenia uposażenia	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Razem	2	3	9	8	2	1	1	1	1	2

W 3 przypadkach (SA w Lublinie, SA w Katowicach, SA w Szczecinie) wydane zostały wyroki uniewinniające od zarzutu popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.

Analiza orzekanych kar dyscyplinarnych prowadzi do wniosku, że regułą jest orzekanie kar najłagodniejszych, tj. upomnienia i nagany. Do zupełnych wyjątków należy złożenie sędziego z urzędu, mimo że przewinienia dyscyplinarne polegające na rażącym naruszeniu przepisów prawa, które przynajmniej teoretycznie powinny skutkować wymierzaniem kar najsurowszych, są stosunkowo częste. Ten brak koherencji jest charakterystyczny dla rozstrzygnięć dyscyplinarnych w sprawach adwokatów, o czym będzie mowa poniżej.

4. Wyniki badań orzeczeń dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko adwokatom

Nie ma statystyk obrazujących liczbę postępowań dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko adwokatom, nie można więc dokonać analizy podobnej do tej, jaka została przeprowadzona w przypadku postępowań dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko sędziom. Analizę oparto na aktach spraw rozpoznanych przez sądy dyscyplinarne.

Do badań nadesłano 336 orzeczeń wydanych w sądach dyscyplinarnych 21 Okręgowych Rad Adwokackich, przy czym ze względu na anonimizację danych dokonaną przez poszczególne Rady, które usuwały w treści nadesłanych orzeczeń nie tylko nazwiska obwinionych, lecz także oznaczenie siedziby sądu dyscyplinarnego, nie było możliwe wyodrębnienie liczby spraw rozpoznanych przez poszczególne sądy dyscyplinarne. W poniższych tabelach zaprezentowane zostały zatem dane zbiorcze, dotyczące łącznie wszystkich spraw dyscyplinarnych. W pierwszym rzędzie poddano analizie sposoby zakończenia postępowań dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko adwokatom w latach 2010 – 2012 (tabela 13.).

Tabela 13. Sposoby zakończenia postępowania dyscyplinarnego przeciwko adwokatom.

Sposób zakończenia postępowania dyscyplinarnego	Liczba	%
Ukaranie	237	75,47
Uniewinnienie	25	7,95
Umorzenie postępowania dyscyplinarnego	34	10,82
Odmowa wszczęcia postępowania dyscyplinarnego	16	5,09
Zawieszenie postępowania	2	0,63
Razem	314	100,00

Jak widać z przedstawionych wyników, zdecydowana większość wszczętych postępowań dyscyplinarnych kończy się orzeczeniami o ukaraniu (75,75%). Tylko 5,09% spraw kończyło się odmową wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, co należy uznać za pozytywny objaw, bowiem świadczy on o wysokim stopniu „samoświadomości” środowiska adwokackiego.

W tabeli 14. przedstawiona została charakterystyka kar dyscyplinarnych w powyższych sprawach.

Tabela 14. Rodzaje kar dyscyplinarnych wymierzonych w latach 2010 – 2012

Rodzaj kary	Liczba	%
Upomnienie	92	37,24
Nagana	55	22,26
Zawieszenie w czynnościach	18	7,28
Zakaz wykonywania patronatu	15	6,07
Kara pieniężna	50	20,24
Wydalenie z zawodu	17	6,88
Razem	247	100,00

Zgodnie z przewidywaniami, w sprawach dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko adwokatom dominowały kary najłagodniejsze, tj. upomnienie (37,24%), oraz nagana (22,26%). Łącznie w ten sposób ukaranych zostało niemal 60% obwinionych, wobec których wydano orzeczenie o ukaraniu. Z kolei karę najsurowszą, wydalenia z zawodu, orzeczono aż w 17 przypadkach (6,88%), z czego w ponad 90% przypadków powodem orzeczenia tej kary było niepłacenie składek. Wydaje się wręcz, że w przekonaniu „adwokackich” sądów dyscyplinarnych jest to główny powód usunięcia z zawodu obwinionego adwokata. Podobnie jak w przypadku postępowania dyscyplinarnego przeciwko sędziom, o czym była już mowa powyżej, regułą jest orzekanie kar najłagodniejszych, tj. upomnienia i nagany. Jednak aż w 20,24% przypadków wymierzono karę pieniężną. Do zupełnych wyjątków należy złożenie sędziego z urzędu, mimo że przewinienia dyscyplinarne polegające na rażącym naruszeniu przepisów prawa, które przynajmniej teoretycznie powinno skutkować wymierzaniem kar najsurowszych, są stosunkowo częste.

Analizując kwestie szczegółowe, dostrzeżono duży rozdźwięk pomiędzy przyjmowanymi kwalifikacjami prawnymi. Wskazywano jako podstawę art. 80 p.adw., art. 80 p.adw. w związku z odpowiednim paragrafem (paragrafami) Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej lub paragraf Zbioru Zasad w związku z art. 80 p.adw.

Zdarzały się kwalifikacje wyłącznie obejmujące przepisy Zbioru Zasad Etyki Zawodowej, co należy uznać za błąd. Zbiór ten jest kodeksem deontologicznym uchwalanym przez Naczelną Radę Adwokacką, nie jest aktem prawa powszechnego. Podstawę odpowiedzialności dyscyplinarnej stanowi art. 80 prawa o adwokaturze i to on powinien być wskazywany w kwalifikacji prawnej czynu.

5. Wnioski

Analiza dogmatyczna przepisów regulujących odpowiedzialność dyscyplinarną prawniczych zawodów zaufania publicznego prowadzi do wniosku, że utrzymywanie odpowiedzialności tego rodzaju i pozostawienie jej w ręku poszczególnych korporacji jest w dalszym ciągu uzasadnione. Przesądza o tym przede wszystkim konieczność zachowania autonomii poszczególnych grup zawodowych oraz fakt, że delikty dyscyplinarne są czynami godzącymi w interesy i prawidłowość funkcjonowania danej grupy, a tylko pośrednio naruszone zostają interesy ogólnospołeczne.

Oceniając wyroki zapadłe w sprawach dyscyplinarnych, można stwierdzić, że sądy dyscyplinarne prawidłowo identyfikują delikty dyscyplinarne. Pojawia się jednak wątpliwość co do wymiaru kar orzekanych za dane przewinienie. Jest to szczególnie widoczne w przypadku orzeczeń sądów dyscyplinarnych w sprawach dotyczących rażącego naruszenia prawa przez sędziego lub adwokata. Niepokojąca jest wręcz pobłażliwość adwokackich sądów dyscyplinarnych w przypadkach zawinionego, rażącego uchybienia obowiązkowi zawodowemu, które wywołało niekorzystne skutki dla osoby reprezentowanej przez obwinionego. Dotyczy to zwłaszcza takich skutków jak uprawomocnienie się wyroku niekorzystnego dla oskarżonego, gdy obrońca w sposób zawiniony uchybił terminowi do wniesienia apelacji, utrata możliwości zaskarżenia przez klienta orzeczenia niekorzystnego dla klienta w postępowaniu cywilnym, itp. Tymczasem regułą jest, że za tego rodzaju przewinienie wymierzana jest kara upomnienia, która jest najmniejszą dolegliwością dla adwokata. Taka sama sytuacja ma miejsce w przypadku nieusprawiedliwionej nieobecności obrońcy na rozprawie, co skutkuje koniecznością kilkakrotnego odraczenia rozprawy. Jeśli się zważy, że odstęp pomiędzy kolejnymi terminami rozpraw wynosi średnio półtora miesiąca, to okazuje się, że z winy adwokata rozprawa nie może być prowadzona przez pół roku albo dłużej. Skutki procesowe są bardzo daleko idące. Przewlekłość postępowania narusza prawo do rzetelnego procesu karnego uregulowane w art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Skutki są jeszcze poważniejsze, jeśli w postępowaniu karnym stosowane są środki zapobiegawcze, zwłaszcza tymczasowe aresztowanie. Kara upomnienia za przewinienie dyscyplinarne powodujące tego rodzaju skutki jest rażąco

niewspółmierne. Świadczy także o lekceważącym stosunku adwokatów do wymiaru sprawiedliwości jako takiego i do ochrony praw człowieka, zwłaszcza prawa do rzetelnego procesu karnego.

Wzrost liczby postępowań dyscyplinarnych przeciwko sędziom należy utożsamiać nie tyle z obniżeniem, lecz z podwyższeniem standardów etycznych sędziów, większą transparentnością ich działania, spotęgowaniem poczucia odpowiedzialności i znaczenia funkcji jaką pełnią oraz świadomości, że szczególny charakter tego zawodu wyklucza tolerowanie zachowań sprzecznych z tymi standardami we własnym środowisku. Zmieniło się także nastawienie policjantów i prokuratorów, którzy nie są już tak skłonni do tolerowania sprawców przewinień dyscyplinarnych wśród sędziów. Analizując orzekane kary dyscyplinarne odnosi się jednak wrażenie, że środowisko sędziowskie zatrzymało się w pół drogi. Sądy dyscyplinarne zdają się nie mieć żadnych względów dla konsekwencji, jakie działanie obwinionego sędziego wywołuje dla uczestnika postępowania sądowego. Nierzadko skutkiem takim jest naruszenie praw człowieka, a w szczególności prawa do rzetelnego procesu karnego lub procesu cywilnego z powodu jego przewlekłości albo zamknięcia drogi sądowej (art. 6 EKPC), naruszenie prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego (art. 5 EKPC). Zupełnie niezrozumiałe jest tolerowanie w swoich szeregach sędziów, którzy dopuszczają się przestępstw umyślnych, na czele z przestępstwem określonym w art. 178a k.k. Łagodne orzeczenia w tego rodzaju sprawach tworzą w społeczeństwie poczucie bezkarności sędziów i obniżają autorytet tego zawodu. Przeprowadzone w 2013 r. badania CBOS na temat prestiżu zawodów wykazało, że zawód sędziego plasuje się na 15 miejscu w rankingu społecznego prestiżu z 60% wskazań dużego poważania, a wyprzedzają go zawody: strażaka (87%), profesora uniwersytetu (82), górnika (81), robotnika wykwalifikowanego, np. tokarza, murarza (80), pielęgniarki (78), inżyniera pracującego w fabryce (78), nauczyciela (74), lekarza (71), rolnika indywidualnego na średnim gospodarstwie (66), oficera zawodowego w randze kapitana (63), informatyka, analityka komputerowego (63), księgowego (63), adwokata (63), właściciela małego sklepu (61) i przedsiębiorcy, właściciela dużej firmy (61).¹⁷ Co więcej, analiza tendencji zmian w społecznych

¹⁷ A. Cybulska, Komunikat Badań Prestiż zawodów, CBOS, BS 164/2013, Warszawa 2013, http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2013/K_164_13.PDF, w zestawieniu powyżej podane zostały dane znormalizowane, patrz tabela 2 Komunikatu, s. 7. W ocenach bezwzględnych sędzia uzyskał 60% wskazań wysokiego poważania.

ocenach prestiżu zawodu sędziego wskazuje, że od 1995 r. prestiż ten jest coraz mniejszy, a tendencja ta, jakkolwiek niewielka, jest stała. W 1995 r. zawód sędziego miał 71% dużego poparcia, by w kolejnych latach objętych badaniem poparcie to zmniejszało się: 1996 r. – 69%, 1999 r. – 70%, 2008 r. – 67%.

Podsumowując, wydaje się, że kary dyscyplinarne (w obu zawodach prawniczych) wymierzone przez sądy dyscyplinarne nie służą w rzeczywistości zagwarantowaniu realizacji wysokich standardów etycznych i merytorycznych wykonywania zawodu, lecz ochronie członków grupy zawodowej pociągniętych do odpowiedzialności dyscyplinarnej przed nadmierną dolegliwością, która mogłaby spotkać ich na skutek wymierzenia kary dyscyplinarnej, co nie stanowiło przecież *ratio legis* przepisów postępowania dyscyplinarnego. Taki pogląd wyrażają także adwokaci i sędziowie. Konieczna jest zmiana konstrukcji nie tyle materialnych podstaw odpowiedzialności dyscyplinarnej, ponieważ te, ze względu na charakter poszczególnych zawodów prawniczych, muszą być odrębne i dostosowane do potrzeb konkretnego zawodu, ile tryb postępowania dyscyplinarnego. Należy przede wszystkim rozważyć zmianę sądów rozpoznających sprawy dyscyplinarne. Pozostawienie orzekania w rękach przedstawicieli własnej korporacji zawodowej nie jest efektywne, zwłaszcza z punktu widzenia pokrzywdzonego, którego interesów w ogóle nie bierze się pod uwagę. Przemyslenia wymaga także, czy nie byłoby zasadne ograniczenie stosowania przepisów Kodeksu postępowania karnego w postępowaniu dyscyplinarnym. Choć w założeniu odesłanie do norm tego Kodeksu miało służyć przede wszystkim uporządkowaniu postępowania dyscyplinarnego, ograniczeniu regulacji postępowania dyscyplinarnego w ustawach szczególnych, a także ochronie praw obwinionego przez stosowanie norm gwarancyjnych zawartych w Kodeksie postępowania karnego, w praktyce powoduje przewlekłość postępowania, której skutkiem jest nierzadko umorzenie postępowania z powodu przedawnienia lub umorzenie kary, a w konsekwencji bezkarność sprawcy przewinienia dyscyplinarnego. Należy stanowczo podkreślić, że odpowiedzialność dyscyplinarna nie jest odpowiedzialnością karną (jakkolwiek obie mają źródło w tzw. odpowiedzialności represyjnej), a co za tym idzie, standardy ochrony praw obwinionego w tym postępowaniu nie muszą być tak wysokie jak to ma miejsce w postępowaniu karnym.

6. Stany faktyczne

1. Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Adwokackiej w L. po rozpoznaniu w dniach 8 lipca i 8 września 2010 r. sprawy dyscyplinarnej X. obwinionego o to, że w okresie od 16 lipca 2009 do 26 sierpnia 2009 r. w X. naruszył zasady etyki adwokackiej i godności zawodu adwokata w życiu prywatnym, poprzez wypowiedanie w sprawie XVII 2099/08 Sądu Rejonowego w X, w której występował jako obwiniony oraz w korespondencji do Prezesa Sądu Okręgowego w X nieuprawnionych opinii jakoby Pan XY powołany w wymienionej sprawie jako biegły z zakresu ruchu drogowego, sfalszował opinię oraz wyłudził nienależne mu wynagrodzenie zarówno w tej jak i w innych sprawach, co godziło w godność wymienionego biegłego, tj. o czyn z § 28 w zw. z § 4 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu – uchwały nr 2/XVIII/98 z dnia 10 października 1998 roku w zw. z art. 80 Prawa o adwokaturze, uznał go winnym popełnienia zarzuconego mu przewinienia i wymierzył mu karę pieniężną w wysokości dziesięciokrotności podstawowej składki izbowej. Obciążył go również kosztami postępowania dyscyplinarnego w formie opłaty zryczałtowanej w łącznej kwocie 1574,55 zł.

W sprawie tej prawidłowo został określony czas popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, aprobując także należy się odnieść do sposobu zakwalifikowania ciągu zachowań obwinionego jako jednego przewinienia dyscyplinarnego. Słusznie także sąd dyscyplinarny nie wskazał w kwalifikacji prawnej czynu przestępstwa z art. 212 § 1 k.k., bowiem w sprawie tej nie prowadzone było postępowanie karne.

2. Sąd Dyscyplinarny Okręgowy Izby Adwokackiej w L. po rozpoznaniu w dniach 14 maja, 15 czerwca, 14 lipca i 11 sierpnia 2011 r. sprawy dyscyplinarnej adwokata X, któremu postawiono pięć zarzutów, w tym:
 1. naruszenia godności Piotra L. przez nazwanie go w pismach kierowanych do Sądu Rejonowego w S. „nierobem bez ambicji, żyjącym na koszt społeczeństwa, bezczelnym do granic choroby psychicznej” (§ 28 w zw. z § 16 Zbioru Zasad w zw. z art. 80 p.adw.);

2. naruszenia w październiku 2009 r orzeczonego przez sąd dyscyplinarny zakazu zawieszenia w czynnościach zawodu przez wniesienie w okresie stosowania tej kary apelacji od wyroku SR na niekorzyść oskarżonego z żądaniem wymierzenia kary pozbawienia wolności, która została orzeczona z warunkowym zawieszeniem wykonania i umieszczenia oskarżonego w zakładzie odwykowym co było sprzeczne z interesem klienta (§ 63 w zw. z § 6 Zbioru Zasad w zw. z art. 80 p.adw.);
3. naruszenia w dniu 3 września 2009 r. orzeczonego przez sąd dyscyplinarny zakazu zawieszenia w czynnościach zawodu przez reprezentowanie na posiedzeniu XY w charakterze pełnomocnika uczestnika (§ 63 Zbioru Zasad w zw. z art. 80 p.adw.);
4. skierowanie do SR w N.D.M. pozwu przeciwko adwokatowi X o zapłatę 1000 zł. tytułem odszkodowania za utracony czas i zarobek spowodowany rzekomym niestawiennictwem tego adwokata na rozprawie w charakterze świadka, bez powiadomienia właściwej Rady Okręgowej o takim działaniu i skorzystania z ewentualnego polubownego załatwienia sporu (§ 37 w zw. z § 39 Zbioru w zw. z art. 80 p.adw.);
5. nierespektowanie w okresie od 22 października 2008 r. do 19 maja 2009 r. uchwał ORA w X. z dnia 11.10.2008, 17.12.2008, 11.03.2009 i 19.05.2009 w przedmiocie wykonania kar dyscyplinarnych zapadłych w czterech kolejnych sprawach dyscyplinarnych (§ 63 Zbioru Zasad w zw. z art. 80 p.adw.)

uznał obwinionego za winnego popełnienia zarzuconych mu czynów i za to wymierzył mu:

- za czyn 1. – karę zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 3 lat;
- za czyn 2. – karę zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 4 lat;
- za czyn 3. – karę zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 2 lat;
- za czyn 4. – karę zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 4 lat;
- za czyn 5. – karę zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 4 lat.

Na podstawie art. 84 § 1 p.adw. orzeczone kary za przewinienia połączył i wymierzył obwinionemu karę łączną zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 5 lat. Dodatkowo, na podstawie art. 81 ust. 3 p.adw. wymierzył mu karę 5 lat zakazu sprawowania patronatu oraz obciążył zryczałtowanymi kosztami postępowania w wysokości 5 000 zł.

Brak uzasadnienia uniemożliwia ocenę motywów wymierzenia obwinionemu takiej kary dyscyplinarnej, jednak ocena ilości i jakości postawionych zarzutów musi budzić wątpliwość co do zasadności ukarania karą zawieszenia w czynnościach zawodowych i to z dwóch zasadniczych powodów. Po pierwsze, sąd dyscyplinarny zdaje się nie brać w ogóle pod uwagę, że kary wymierzone obwinionemu adwokatowi w poprzednich 6 sprawach dyscyplinarnych nie były przez niego respektowane, o czym świadczy nagminność niestosowania się do orzeczonych przez sądy dyscyplinarne zakazów i liczba spraw dyscyplinarnych prowadzonych przeciwko niemu, a co za tym idzie, że obwiniony nie daje rękojmi należytego wykonywania zawodu adwokata, co powinno go eliminować z tego zawodu. Po drugie, można mieć zastrzeżenia, czy sąd dyscyplinarny wziął pod uwagę skutki procesowe, jakie dla strony (klienta obwinionego) niesie dokonywanie czynności przez adwokata, któremu zawieszono prawo do wykonywania czynności zawodowych, zwłaszcza wtedy, gdy czynność ta objęta jest przymusem adwokackim (wniesienie apelacji od wyroku sądu okręgowego, subsydiarnego aktu oskarżenia, sporządzenie kasacji). W procesie karnym czynność taka jest bezskuteczna, a prekluzyjny charakter terminów do wniesienia kasacji i subsydiarnego aktu oskarżenia powoduje, że strona straci prawo do realizacji swoich uprawnień.

3. Sąd Dyscyplinarny Okręgowy Izby Adwokackiej w K. w dniu 27 lutego 2012 r. umorzył postępowanie w sprawie adwokata X obwinionego o to, że wykonując obsługę prawną firmy M. spółka z o.o. w P. będąc jednocześnie pełnomocnikiem firmy Miprotech GmbH w Niemczech reprezentował w sprawie toczącej się przed Sądem Okręgowym w K. w Wydziale Gospodarczym klientów, których interesy były sprzeczne, czym naruszył § 46 Zbioru Zasad. Podstawą umorzenia było uznanie, że czyn stanowi wypadek

mniej wagi. Także w tym przypadku brak uzasadnienia uniemożliwia ustalenie motywów takiej decyzji, niemniej *in abstracto* czyn polegający na reprezentowaniu podmiotów o sprzecznych interesach procesowych charakteryzuje się wysokim stopniem społecznej szkodliwości i to niezależnie od tego, czy działanie adwokata wywołało szkodę dla strony.

4. Sąd Dyscyplinarny Okręgowej Izby Adwokackiej w K. orzeczeniem zaocznym dnia 1 grudnia 2011 r. obwinionego o to, że w sposób zawiniony, będąc wielokrotnie wzywany do zapłaty obowiązkowych składek na ubezpieczenie z tytułu odpowiedzialności cywilnej oraz płatności za Palestrę, nie uczynił tego, powodując zaległość w kwocie 2 639 zł z tytułu OC i 989 zł za Palestrę, tj. o czyn z § 63 Zbioru Zasad, wymierzył obwinionemu karę nagany.

Kara taka jest wyjątkiem w przypadku przewinień polegających na niepłaceniu składek. Regułą jest orzekanie o wydaleniu z zawodu. Dla przykładu, w sprawie prowadzonej przez ten sam sąd dyscyplinarny w K. w sprawie adwokata Andrzeja B., któremu postawiono 5 zarzutów, w tym:

1. niestawiennictwo na rozprawie w dniu 6 sierpnia 2008 r. i nieusprawiedliwienie nieobecności, co spowodowało znaczne trudności w pracy sądu (§ 30 pkt 1 i 2 Zbioru Zasad);
2. niestawiennictwo na rozprawie w dniu 27 października 2008 r. i nieusprawiedliwienie nieobecności, co spowodowało znaczne trudności w pracy sądu (§ 30 pkt 1 i 2 Zbioru Zasad);
3. wbrew obowiązkowi czuwania nad przebiegiem sprawy karnej oraz informowania klienta o jej postępach, nie uczynił tego (§ 49 Zbioru Zasad);
4. w okresie od kwietnia 2008 r. do marca 2010 r. będąc wielokrotnie wzywany do zapłaty obowiązkowych składek na ubezpieczenie z tytułu odpowiedzialności cywilnej, nie uczynił tego, powodując zaległość w kwocie 5 264 zł (§ 65 Zbioru Zasad);
5. w okresie od lipca do listopada 2008 r. pomimo wezwań ze strony ORA dotyczących ustosunkowania się do trzech skarg nie udzielił żadnych wyjaśnień w określonym terminie (§ 64 Zbioru Zasad),

orzeczeniem z dnia 6 grudnia 2011 r. wymierzono mu za każde z przewinień z pkt. 1-3 kary nagany, natomiast za czyny z pkt. 4 (niepłacenie składek) i pkt. 5. (nieustosunkowanie się do skarg) kary wydalenia z advokatury. Sąd dyscyplinarny następnie orzekł karę łączną wydalenia z advokatury.

5. Stosunkowo rzadko zdarzają się postępowania dyscyplinarne przeciwko aplikantom adwokackim. Przykładem takiej sprawy jest postępowanie prowadzone przeciwko aplikantowi Arkadiuszowi K. obwinionemu o to, że:

1. w dniu 15 marca 2010 r. nie przestrzegał zasad uprzejmości wobec patrona grożąc mu złożeniem skargi do Dziekana ORA, które to groźby były związane z wcześniejszym zwróceniem uwagi przez patrona na nieterminowe i opieszale działanie w sprawach służbowych aplikanta (§ 31 Zbioru Zasad);

2. w marcu 2010 r. w kancelarii adwokackiej swojego patrona w kontaktach z klientami podawał się za niego, umawiał się z klientami na spotkania, nie informując o tym patrona, zachowując się tym samym nielojalnie (§ 31 Zbioru Zasad);

3. w okresie od 24 lutego do 1 kwietnia 2010 r. naruszył zakaz reklamy przez umieszczanie w lokalnym dzienniku ogłoszeń prasowych, w których reklamował swoje usługi w zakresie udzielania porad prawnych, pisania pism procesowych, itp., tym samym pozyskując sobie klientów w sposób sprzeczny z godnością zawodu (§ 23 oraz 23a pkt 1a, b, c Zbioru Zasad).

Sąd dyscyplinarny orzeczeniem z dnia 27 czerwca 2012 r. uznał obwinionego za winnego wszystkich zarzuconych mu czynów, a następnie za przewinienie dyscyplinarne opisane w pkt 1 wymierzył mu karę zawieszenia w czynnościach zawodowych na okres 2 lat, natomiast za czyny z pkt 2 i 3 kary wydalenia z advokatury. Jako karę łączną orzeczono karę wydalenia z advokatury.

6. Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny w K., sygn. akt ASD 5/11 rozpoznawał sprawę sędzi Sądu Rejonowego w K. Marioli G. obwinionej o dopuszczenie się rażącej i oczywistej obrazy przepisów prawa, a to:

- obraży art. 278 § 1 k.p.c. przez dopuszczanie dowodu z opinii biegłych w sprawach niewymagających wiadomości specjalnych (łącznie w 7 sprawach);
- obraży art. 219 k.p.c. poprzez łączenie spraw do wspólnego rozpoznania, a następnie ponownego ich rozłączania już na etapie wyrokowania (7 spraw);
- obraży art. 477 k.p.c. w zw. z art. 3 k.p. poprzez niewezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanego spółki jawnej i to mimo wniosku spółki o wstąpienie do sprawy w charakterze interwenienta ubocznego po stronie pozwanej, co skutkowało uchYLENIEM orzeczenia do ponownego rozpoznania, a w ostateczności obciążeniem Skarbu Państwa wydatkami w kwocie 2902, 41 zł;
- obraży art. 6 k.p.c. i art. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. poprzez prowadzenie postępowania przez ponad dwa lata, inspirowanie drugiej strony do powiadamiania prokuratury o popełnieniu przestępstwa przez powoda, a następnie zawieszenie z tego powodu postępowania, mimo że wynik sprawy karnej nie mógł mieć i faktycznie nie miał żadnego wpływu na rozstrzygnięcie sprawy pracowniczej;
- obraży art. 6 k.p.c. i art. 236 k.p.c. przez prowadzenie postępowania przez ponad 3,5 roku, niepodejmowanie czynności zmierzających do zakończenia sprawy, co skutkowało zmianą sędziego referenta;
- obraży art. 444 § 2 k.p.c. i art. 445 § 2 k.p.c. poprzez błędne przyjęcie, że uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy przesądza o odpowiedzialności cywilnej pracodawcy, co skutkowało uchYLENIEM sprawy do ponownego rozpoznania;
- obraży art. 316 § 2 k.p.c. poprzez wielokrotne zamykanie i otwieranie rozprawy, mimo że żadne istotne okoliczności nie ujawniły się po zamknięciu rozprawy (w 3 sprawach);
- obraży art. 328 § 2 k.p.c. poprzez sporządzenie uzasadnień wyroków w sposób nieodpowiadających wymogom prawa (w 2 sprawach);

- obraży art. 467 k.p.c. poprzez niepodejmowanie właściwych decyzji w toku wstępnego badania sprawy, w tym nadanie sprawom dalszego biegu mimo niewyegzekwowania od stron wnoszących pozwy wartości przedmiotu sporu (w 3 sprawach) oraz opłat sądowych (w 4 sprawach);
- obraży art. 82a u.s.p. poprzez zaniechanie obowiązku permanentnego podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz powielania błędów wbrew zaleceniom pokontrolnym (w 8 sprawach – problem nieprawidłowego rozłączania spraw do ponownego rozpoznania, w 7 sprawach – nieprawidłowości w określaniu zadań dla biegłych)

to jest o przewinienie służbowe z art. 107 § 1 ustawy o ustroju sądów powszechnych.

Mariola G. jest sędzią z 20-letnim stażem sędziowskim, uprzednio przez 12 lat pracowała jako prokurator. W Sądzie Rejonowym w P. orzekała w Wydziałach: Karnym, Rodzinnym, Pracy, Ksiąg Wieczystych, w tych ostatnich dwóch wydziałach pełniła funkcję przewodniczącego Wydziału. Była też wiceprezesem Sądu Rejonowego w P. Z powodu trwałej niezdolności do pracy w dniu 18 listopada 2011 r. została przeniesiona w stan spoczynku. Mariola G. była już karana dyscyplinarnie. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w K. za oczywistą i rażącą obrazę prawa polegającą na bezzasadnym zwolnieniu od wpisu do ksiąg wieczystych od dwóch hipotek po 160 tys. złotych każda oraz dopuszczeniu się przewlekłości postępowania w 7 sprawach, gdzie okresy przewlekłości wynosiły od 3 do 8 miesięcy została ukarana upomnieniem.

Wyrokiem z dnia 24 stycznia 2012 r. Sąd Dyscyplinarny uznał obwinioną winną zarzuconych jej czynów poza obrazą art. 82a k.p.k. i wymierzył jej karę nagany. W uzasadnieniu wyroku Sąd wskazał, że rażąca i oczywista obraza przepisów prawa może dotyczyć wyłącznie sfery stosowania prawa w postępowaniach sądowych, a konkretnie przepisów procesowych. Uznał, że ze względu na rodzaj oraz zawartość czasową zachowań obwinionej stanowią one jedno przewinienie służbowe polegające na rażącej i oczywistej obrazie przepisów prawa. „Choć obwiniona naruszyła różne przepisy,

to obraza prawa której się¹⁸ dopuściła ma jedno podłoże. Stanowią go niedostatki warsztatowe, które w połączeniu z niewystarczającą **nieznajomością** akt sprawy i niedostatecznym przygotowaniem do jej rozpoznania, skutkowały brakiem koncepcji prowadzenia postępowania i rozstrzygnięcia sprawy”. Stwierdzenie wadliwości decyzji podejmowanych przez obwinioną nie wymaga głębszej analizy faktycznej i prawnej prowadzonych spraw, a wykładnia stosowanych przez nią przepisów w zasadzie nie budzi wątpliwości w praktyce.

W uzasadnieniu wymiaru kary Sąd Dyscyplinarny wskazał, że nagana będzie adekwatna do zawinienia obwinionej oraz rodzaju i ciężaru przewinienia służbowego. Jako okoliczności łagodzące przyjęto przyznanie się do popełnienia zarzucanych czynów i wyrażenie skruchy, orzekanie w kilku wydziałach, co „poszerzało spektrum stosowanych instytucji i z pewnością nie ułatwiało jej utrzymywania na odpowiednim poziomie orzecznictwa”. Okolicznością łagodzącą były również powody przeniesienia jej w stan spoczynku. Za okoliczności niekorzystne uznano świadomość zastrzeżeń do prawidłowości i sposobu jej pracy, fakt, że uprzednia kara dyscyplinarna i środki dyscyplinarne prezesa Sądu nie odniosły oczekiwanych efektów.

7. Sędzia Sądu Rejonowej w R. Ewa M.-L. została obwiniona o to, że w okresie od 2 stycznia 2004 r. do 14 października 2006 r. pełniąc funkcję przewodniczącej Wydziału Ksiąg Wieczystych SR w R. rażąco naruszyła obowiązki służbowe poprzez uporczywe i długotrwałe nękanie i zastraszanie pracowników sekretariatu i referendarzy sądowych zatrudnionych w kierowanym przez nią Wydziale, mając na celu ich poniżenie i wywołanie u nich zaniżonej oceny przydatności zawodowej, tj. o czyn z art. 107 § 1 u.s.p. Wyrokiem Sądu Apelacyjnego – Sądu Dyscyplinarnego w K. z dnia 28 października 2008 r. została uznana winną popełnienia zarzuczonego jej przewinienia dyscyplinarnego i wymierzył jej za to karę upomnienia. Od wyroku tego odwołali się: obwiniona i jej obrońca, a także Minister Sprawiedliwości i Krajowa Rada Sądownictwa. W odwołaniach tych dwóch ostatnich podmiotów zarzucono rażącą niewspółmierność kary. Sąd Najwyższy – Sąd Dyscyplinarny

¹⁸ interpunkcja oryginalna

uchylił zaskarżony wyrok w dniu 18 lutego 2009 r. i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania, wskazując przy tym, że „przypisanego obwinionej zarzutu mobbingu stosowanego z premedytacją i obejmującego wszystkich pracowników wydziału nie da się logicznie wyprowadzić z ustaleń faktycznych, które zostały przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku”.

Sąd Apelacyjny – Sąd Dyscyplinarny w K., sygn. akt ASD 6/09, na rozprawach w dniach 2 września, 6 października, 9 listopada, 14 grudnia 2009 r. oraz 11 stycznia i 18 stycznia 2010 r. rozpoznał sprawę sędzi Ewy M.-L. Wyrokiem z dnia 18 stycznia 2010 r. Sąd Apelacyjny - Sąd Dyscyplinarny w K. uznał obwinioną winną mobbingu jednego pracownika, referendarza sądowego Tomasza S. i na mocy art. 108 § 2 u.s.p. umorzył postępowanie w zakresie wymierzenia kary dyscyplinarnej ze względu na upływ 3 lat od popełnienia przewinienia dyscyplinarnego.

W sprawie tej zwracają uwagę dwa czynniki. Po pierwsze, rażąco niska kara wymierzona w pierwszym postępowaniu dyscyplinarnym, całkowicie nieadekwatna do stopnia społecznej szkodliwości i charakteru czynu zarzuconego obwinionej, na co w odwołaniach swych zwrócili uwagę Minister Sprawiedliwości i Krajowa Rada Sądownictwa. Po drugie, istotnym problemem jest długotrwałość postępowania dyscyplinarnego, którego skutkiem jest umorzenie postępowania w zakresie kary dyscyplinarnej. Rozprawa dyscyplinarna odbyła się w 6 terminach, przy czym odstępy pomiędzy poszczególnymi terminami wynosiły ponad miesiąc. Trudno się zatem dziwić, że z powodu upływu trzyletniego terminu, o którym mowa w art. 108 § 2 u.s.p., umorzono postępowanie w zakresie kary. Należy postulować, ze względu na aksjologię regulacji odpowiedzialności dyscyplinarnej, likwidację tego przepisu.